

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

**BAZELE
ANTREPRENORIALULUI**

**Curriculum
pentru învățământul profesional tehnic
secundar**

CURRICULUM NAȚIONAL

Chișinău, 2015

Aprobat: *la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, procese-verbale nr. 4-5/2015; Ordinul Ministerului Educației nr. 863 din 07 septembrie 2015.*

Elaborat în cadrul proiectului “Activitatea de instruire în domeniul antreprenoriatului și angajării în câmpul muncii” (MEEETA), cu susținerea financiară a Fundației Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein (LED).

Echipa de lucru:

Sofia Șuleanschi, coordonatoare echipă, directoare, Centrul pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri

Valentina Olaru - cadru didactic discipline socio-umane, gr. did. superior, LT „Lucian Blaga”, mun. Chișinău

Aurelia Vartic, asistent proiect, LED

Ludmila Gherasimenco, consultant, Direcția învățământ secundar profesional și mediu de specialitate, a Ministerul Educației

Daniela Pădure, coordonator program pilotarea curriculum-ului, proiect MEEETA II

Ion Bălțeanu, specialist proiect, proiect MEEETA II

Formatori Centrul de Formare Continuă Cadre Didactice, UTM:

Vasilina Popov, dr., conf. univ. int., UTM

Elena Rusu, dr., conf. univ., UTM

Rina Țurcan, dr., conf. univ., UTM

Grupul de experți:

Lia Scifos, dr., metodist, Colegiul de Construcții din mun. Chișinău

Loretta Handrabura, dr., conf. univ., viceministră a educației

Vladimir Guțu, dr. hab., prof. univ., decanul Facultății Psihologie și Științe ale Educației, USM

Sergiu Harea, director al Departamentului Economic, Camera de Comerț și Industrie

Tatiana Batuschin, președintă a Consiliului, Centrul Internațional de Promovare a Femeilor în Business

CUPRINS

<i>1 Preliminarii.....</i>	<i>4</i>
<i>2 Repere conceptuale ale disciplinei Bazele antreprenoriatului</i>	<i>5</i>
<i>3 Competența de bază și competențe specifice ale disciplinei Bazele antreprenoriatului.....</i>	<i>9</i>
<i>4 Administrarea disciplinei de studiu</i>	<i>10</i>
<i>5 Tematica modulelor și repartizarea orientativă a orelor</i>	<i>10</i>
<i>6 Finalități, conținuturi și activități de învățare</i>	<i>11</i>
<i>7 Orientări metodologice generale</i>	<i>21</i>
<i>8 Strategii pentru evaluare.....</i>	<i>24</i>
<i>9 Referințe bibliografice pentru susținerea demersului didactic</i>	<i>25</i>

1 Preliminarii

Educația antreprenorială a devenit un element important al formării inițiale și continue a specialiștilor din diverse domenii, datorită contribuției efective pe care aceasta o are la dezvoltarea inițiativei antreprenoriale în societate, oferirea diverselor oportunități de realizare în carieră și integrare socio-profesională a specialiștilor debutanți.

Antreprenoriatul reprezintă o oportunitate în edificarea unei cariere de succes, deoarece spiritul antreprenorial este caracteristic persoanelor cu idei noi, care pun în mișcare mecanismele creșterii economice și contribuie la rezolvarea multiplelor probleme socio-economice ale țării.

Perspectiva integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană, globalizarea economiei mondiale, mediul concurențial cu reguli clare și transparente implică necesitatea de evidențiere și clarificare a unor concepte economice și promovarea valorilor antreprenoriului contemporan. Consiliul European (martie 2006) a subliniat necesitatea creării unui climat antreprenorial pozitiv general, a unor condiții cadru care să faciliteze și să încurajeze spiritul antreprenorial și a recomandat statelor europene să promoveze educația antreprenorială în rândul tinerilor. Recomandarea Parlamentului și a Consiliului European (18 decembrie 2006) privind competențele fundamentale pentru învățarea pe tot parcursul vieții identifică *spiritul de inițiativă și antreprenariat* drept una dintre cele opt competențe fundamentale, care trebuie formată în cadrul învățământului preuniversitar și profesional.

Sistemul educațional din Republica Moldova oferă oportunități pentru realizarea educației antreprenoriale prin disciplinele opționale din învățământul preuniversitar, dar și prin introducerea disciplinei obligatorii „Bazele Antreprenoriului” în planul cadru pentru învățământul secundar profesional. Promovarea atitudinilor și comportamentelor proprii spiritului antreprenorial este acum realizată în cadrul disciplinei obligatorii Bazele antreprenoriului. Acestei materii de studiu îi sunt alocate 120 ore în planul cadru al învățământului secundar profesional.

Predarea acestei discipline este deosebit de eficace în cadrul formării profesionale inițiale, deoarece elevii sunt aproape de încadrarea în muncă, iar desfășurarea unei activități independente poate reprezenta o opțiune importantă pentru dezvoltarea carierei acestora. Subiectele de studiu și resursele procedurale, vizate de Bazele antreprenoriului, oferă elevilor instrumente reale pentru creativitate, rezolvare eficientă a situațiilor-problemă, analiză obiectivă a ideilor de afaceri, comunicare eficientă în stabilirea relațiilor de parteneriat în mediul profesional, conducere și evaluare a oricărui proiect prin asumarea conștientă a riscurilor ce țin de realizarea acestuia. Elevii se pot simți mult mai siguri de sine în ceea ce privește înființarea propriei lor afaceri, dacă își vor putea testa ideile într-un mediu educațional propice.

Beneficiile educației antreprenoriale nu se limitează doar la stimularea înființării noilor afaceri inovatoare și creării locurilor de muncă. Antreprenoriatul și spiritul antreprenorial presupun un set de competențe necesare tuturor, ajutând persoanele să devină mai creative și mai sigure în orice activitate pe care o întreprind în context social și cotidian.

Curriculum-ul pentru disciplina Bazele antreprenoriatului răspunde cerințelor referitoare la idealul educațional și la finalitățile învățământului formulate în *Legea Învățământului* Nr.547-XIII din 21.07.95. Demersurile propuse în actualul curriculum sunt în concordanță cu spiritul și recomandările cuprinse în *Legea Republicii Moldova cu privire la antreprenoriat și întreprinderi* (nr.845-XII din 03.01.92); *Legea privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii* (nr. 206-XVI din 07.07.2006) și în alte acte normative, cum ar fi:

- ✓ *Comunicatul final “Coeziune socială și calitate – o provocare pentru educație”*, adoptat la cea de-a patra Conferință a Miniștrilor Europeni ai Educației (București, 18–20 iunie 2000);
- ✓ *Declarația de la Copenhaga*, adoptată de Miniștrii Europeni ai Educației și Formării Profesionale și ai Comisiei Europene privind întărirea cooperării europene în domeniul educației și formării profesionale (30 noiembrie 2002);
- ✓ *Comunicatul de la Maastricht* privind viitoarele priorități ale intensificării cooperării europene în Educație și Formare Profesională (14 decembrie 2004);
- ✓ *Concepția dezvoltării învățământului secundar profesional din Republica Moldova* (3.12.2004);
- ✓ *Comunicatul miniștrilor europeni responsabili în domeniul educației și formării profesionale, al partenerilor sociali europeni și al Comisiei Europene*, în urma reuniunii de la Bruges din 7 decembrie 2010 privind revizuirea abordării strategice și a priorităților procesului de la Copenhaga pentru perioada 2011-2020.
- ✓ *Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic din Republica Moldova pe anii 2013-2020*

În procesul de elaborare a curriculum-ului au fost luați în considerație următorii factori:

- *necesitatea ajustării ofertei educaționale la cerințele actuale ale pieței muncii;*
- *experiența națională și internațională de elaborare a curriculum-ului disciplinar;*
- *necesitatea de a oferi un răspuns adecvat cerințelor sociale, exprimate în termeni de finalități de instruire evaluabile, achiziționate la încheierea procesului de instruire profesională.*

Curriculum-ul propus este un document normativ și obligatoriu pentru realizarea procesului de predare–învățare–evaluarea disciplinei **Bazele antreprenoriatului** în sistemul învățământului secundar profesional și este conceput astfel, încât să permită profesorilor din instituțiile profesionale posibilitatea de a-și elabora o strategie eficientă de organizare a demersului educațional în vederea formării la elevi a unor abilități, valori și atitudini corespunzătoare provocărilor și cerințelor pieței muncii din societatea contemporană .

2 Repere conceptuale ale disciplinei Bazele antreprenoriatului

Disciplina Bazele antreprenoriatului este un curs de inițiere a elevilor în conceptele de bază ale antreprenoriatului și urmărește dezvoltarea la elevi a competențelor, ce le vor permite valorificarea

eficientă a propriului potențial, iar în perspectivă, inițierea și gestionarea eficientă a unor activități antreprenoriale.

În cadrul disciplinei de studiu se prezintă sub o formă explicită și accesibilă noțiunile generale referitoare la activitatea antreprenorială, caracteristica bazei legislative și a modalităților de lansare și gestionare a unei afaceri, strategiile și reperatele esențiale în elaborarea planului de afaceri, precum și diverse opțiuni de finanțare și susținere a activității de antreprenariat.

Conform legislației Republicii Moldova („Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi” Nr.845-XII, din 03.1.1992), **antreprenoriatul** este definit ca: *activitatea de fabricare a producției, de executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurate de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din propria inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială, cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri.*

În cadrul învățământului secundar profesional din Republica Moldova, acest concept poate fi valorificat prin formarea și dezvoltarea la elevi a competențelor specifice disciplinei de studiu Bazele antreprenoriatului, la baza cărora stau competențele-cheie.

Competențele-cheie reprezintă un pachet multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilitați și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, incluziunea socială și găsirea unui loc de muncă. Competențele-cheie mai sunt numite și transversale, ele fiind relevante pentru fiecare disciplină școlară, dar având funcționalitate diferită, în funcție de specificul demersului didactic la disciplină. Competențele-cheie (transversale) în sistemul educațional din Republica Moldova prioritizate din perspectiva disciplinei Bazele Antreprenoriatului sunt următoarele:

1. **Competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă**
2. **Competențe de comunicare în limba română**
3. **Competențe de comunicare în limba maternă**
4. **Competențe de comunicare în limbi străine**
5. **Competențe de învățare/de a învăța să înveți**
6. **Competențe sociale și civice**
7. **Competențe de bază în matematică, științe și tehnologie**
8. **Competențe digitale**
9. **Competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale.**

În abordarea conceptuală psihopedagogică, competența reprezintă un ansamblu integrat de cunoștințe, capacități, atitudini exersate adecvat și spontan în diferite situații, mobilizând, reorganizând resursele interne și externe pentru atingerea unui scop sau scopuri în contextul experienței sociale autentice. (Dr. Lia Scîlîfos) Din perspectiva abordării pe competențe, curriculum-ul la disciplina Bazele antreprenoriatului este orientat spre formarea **competențelor antreprenoriale**, ce se referă la capacitatea elevului de a-și valorifica ideile inedite de afaceri în practică. Aceasta include creativitatea, inovația, asumarea de riscuri, precum și capacitatea elevului de a planifica și de a conduce proiecte în scopul atingerii unor obiective bine determinate. Toate acestea vor servi drept reper pentru elevi nu numai în

viața lor de zi cu zi, dar și la locul de muncă, făcându-i conștienți de contextul muncii lor, capabili să profite de oportunități, constituind, în același timp, temelia pentru deprinderi și cunoștințe mult mai specifice cerute de piața forței de muncă. Aceasta presupune, de asemeni, conștientizarea valorilor etice și promovarea bunei guvernări.

Competența antreprenorială și spirit de inițiativă solicită în procesul de formare următoarele componente:

- ✓ **Cunoștințe** – Cunoștințele necesare includ informații privind oportunitățile pentru activități personale, profesionale și/sau de afaceri, contextul în care oamenii trăiesc și lucrează. Ele asigură o bună cunoaștere a domeniului antreprenoriatului, a oportunităților și provocărilor cu care se confruntă un antreprenor.
- ✓ **Abilități** - Abilitățile se raportează la managementul de proiect pro activ (incluzând, de exemplu, abilitatea de a planifica, organiza, gestiona, conduce și delega, analiza, comunica, raporta, evalua și înregistra), reprezentarea efectivă și negociere, precum și la capacitatea de a lucra atât individual, cât și în colaborare cu echipa. Formarea capacității de a aprecia și identifica punctele tari și slabe, de a evalua și de a-și asuma riscuri când ele sunt justificate, este una esențială.
- ✓ **Atitudini** - O atitudine antreprenorială se caracterizează prin inițiativă, poziție pro activă în viața personală și social-economică, precum și în activitățile de muncă. Aceasta include, de asemenea, o motivare și o determinare în realizarea obiectivelor propuse, căutarea soluțiilor acolo unde alții văd doar probleme, inclusiv și la locul de muncă. Elevii trebuie să fie, de asemenea, conștienți de latura etică a activității de antreprenoriat. Misiunea de a forma și dezvolta aceste componente îi revine disciplinei de studiu Bazele antreprenoriatului.

Locul acestei discipline în oferta educațională pentru învățământul secundar profesional se justifică prin următoarele dimensiuni ale educației antreprenoriale:

- **descriptiv-informativă**, vizând însușirea cunoștințelor generale despre antreprenoriat, idei și oportunități de inițiere, dezvoltare și reușită a unei afaceri;
- **normativă**, referitoare la însușirea unor cunoștințe privind normele juridice care reglementează activitatea antreprenorială;
- **interogativ-reflexivă și valorizatoare**, care are în vedere dezvoltarea capacității de reflecție critică asupra principiilor etice, formarea atitudinilor necesare în relațiile caracteristice unui mediu de afaceri;
- **practică**, ceea ce presupune exersarea de comportamente antreprenoriale și democratice .

Curriculum-ul la disciplina de studiu Bazele antreprenoriatului este axat pe următoarele principii: abordarea modulară, axarea pe finalități de învățare, integrarea teoriei cu practica, învățarea interactivă centrată pe elev, perspectiva integrării profesionale și egalitatea genurilor.

- **Abordarea modulară** oferă posibilitatea parcurgerii treptate a conținuturilor de studiu, de la simplu la complex, în vederea formării competențelor specifice și permite evaluarea treptată a progresului, înregistrat de elev, la finele fiecărei etape de instruire. Structura modulară a curriculum-ului de Bazele antreprenoriatului permite un grad înalt de flexibilitate și favorizează ajustarea conținutului cursului la necesitățile specifice ale grupului-țintă.

Un modul reprezintă un set coerent, independent și explicit de finalități de învățare și conținuturi, care duc la formarea de competențe specifice. Fiecare modul este un set de sine stătător de finalități de învățare, ce conferă fiecărui modul un grad sporit de independență. Noi module de avansare pot fi proiectate la cererea pieței educaționale pentru optimizarea sistemului de învățământ, fără a afecta alte părți ale curriculum-ului. Caracterul modular asigură posibilitatea de receptivitate la schimbările de pe piața muncii și flexibilitate în structurarea ofertelor de instruire pentru toate categoriile de beneficiari. În cazul beneficiarilor adulți, formarea pe module asigură mobilitate și sporește șansele de avansare profesională pe piața muncii.

- **Axarea pe finalități de învățare** orientează procesul educațional către un șir de rezultate scontate/competențe, care reflectă ceea ce se așteaptă de la un elev să cunoască, să înțeleagă și să fie capabil să execute/demonstreze la finalizarea fiecărui modul curricular. Procesul educațional este bazat pe învățare prin cooperare și muncă în echipă. Elevii activează în comunitățile lor, colaborează cu antreprenori din localitate și alte grupuri în afara sălilor de clasă.

Din perspectiva principiului **axarea pe finalități de învățare**, în contextul curriculum-ului de față, noțiunea de **Finalități modulare**, reflectă cunoștințe, abilități, atitudini și realizează aceeași funcție curriculară ca și subcompetența din curricula modernizată preuniversitară și conceptul de obiectiv de referință din Curriculum de bază.

- **Integrarea teoriei cu practica** presupune că tot ceea ce se învață în procesul didactic urmează să se valorifice în cadrul activităților practice, asigurând formarea și dezvoltarea competențelor generale și specifice disciplinei. Profesorul asigură integritatea academică a programului prin crearea de oportunități pentru ca elevii să stăpânească anumite competențe de bază în timpul elaborării planului de afaceri. Elevii și profesorii lucrează împreună asupra unor idei/proiecte de afaceri care reflectă nevoile, dorințele și preocupările elevilor.
- **Învățarea interactivă centrată pe elev** presupune adoptarea unui demers de învățare activă prin realizarea unor activități individuale sau în grup, în care elevul acționează independent, soluționează probleme, ia decizii mai puțin influențate și își asumă responsabilitate pentru propriile acțiuni. Profesorii modelează atitudini antreprenoriale prin punerea în aplicare a politicilor și practicilor care să permită elevilor de a gândi și lucra creativ.
- **Perspectiva integrării profesionale** presupune utilizarea în calitate de metode de învățare a studiilor de caz, proiectelor, situațiilor de problemă, care ar stimula gândirea critică a elevului, astfel încât procesul de învățare să devină mai dinamic și mai eficient pentru beneficiari. Cursul oferă elevilor o posibilitate amplă pentru reflecție conștientă și grijulie asupra profesiei lor. Programul include o evaluare continuă și obiectivă a competențelor formate, asigurându-le astfel șanse sporite de angajare în câmpul muncii și oportunități de realizare profesională.
- **Egalitatea genurilor** presupune ca toți elevii trebuie să fie încurajați să fie atenți la multitudinea de aspecte din domeniul antreprenoriatului. Este responsabilitatea școlilor să minimalizeze atitudinile și

așteptările formate pe bază de sex și să creeze un mediu educațional lipsit de discriminări în bază de gen. Acest proces poate fi facilitat prin folosirea materialelor și strategiilor ce nu conțin elemente discriminatorii, precum și prin intermediul unei analize a practicilor curente în antreprenariat.

Pentru a întruni condiția Egalității Genurilor în sistemul vocațional, prezentul Curriculum are un rol aparte în reducerea discriminărilor în bază de gen. Profesorii trebuie să creeze un mediu favorabil, lipsit de prejudecăți și să ofere oportunități egale atât băieților, cât și fetelor de a împărtăși propria experiență în orice domenii, inclusiv istorii de bune practici din domeniul antreprenoriatului.

Disciplina Bazele antreprenoriatului vizează integrarea competențelor formate în cadrul altor discipline studiate cu competențele formate de acest curs, asigurând astfel un demers prin excelență interdisciplinar și transcurricular.

Principalul grup-țintă vizat de disciplina de studiu „Bazele Antreprenoriatului” sunt elevii din învățământul secundar profesional, care studiază în liceele profesionale, școlile profesionale și cele de meserii. Curriculum-ul Bazele antreprenoriatului este relevant și pentru elevii din colegiile tehnice sau pentru adulții încadrați în activități de formare continuă. Formarea continuă a adulților în domeniul educației antreprenoriale, prin respectarea egalității de șanse și asigurarea de oportunități pentru toți inclusiv pentru categoriile defavorizate de populație, reprezintă un motiv serios în plus pentru a promova instruirea în domeniul antreprenoriatului în Republica Moldova.

Personalitatea umană este caracterizată printr-un dinamism continuu în definitivarea setului de calități și comportamente specifice diverselor domenii de activitate, printr-o învățare permanentă pe parcursul întregii vieți. Formarea competențelor antreprenoriale și cultivarea spiritului întreprinzător necesită un efort continuu și de durată, pentru a atinge nivelul de performanță dorit și de succes în viață.

3 Competența de bază și competențe specifice a disciplinei Bazele antreprenoriatului

Competența de bază a disciplinei:

Competența de antreprenoriat și cultivarea spiritului de întreprinzător

Această competență presupune transformarea ideilor în acțiuni, include creativitatea, inovația și asumarea riscurilor, precum și planificarea, gestionarea proiectelor pentru a atinge obiectivele. Acest lucru îi ajută pe oameni în viața lor cotidiană, acasă, în societate și la locul de muncă. Managementul proactiv, specific acestei competențe, implică planificarea, organizarea, gestionarea, conducerea și delegarea, analiza, comunicarea, informarea, evaluarea și înregistrarea, reprezentarea și negocierea eficientă, activitatea individuală și în cooperare. O atitudine antreprenorială este caracterizată de inițiativă, proactivitate, independență și inovație, inclusiv motivație și determinare în atingerea obiectivelor, scopurilor personale sau a celor împărtășite cu alții.

Competențe specifice disciplinei:

1. *Competența de a valorifica oportunitățile în dezvoltarea personală și profesională*
2. *Competența de a organiza o activitate cu caracter antreprenorial*
3. *Competența de a gestiona resursele financiare în diverse contexte*
4. *Competența de a promova și realiza bunuri/servicii produse*
5. *Competența de a elabora și prezenta un plan de afaceri*

4 Administrarea disciplinei de studiu

Codul	Aria curriculară	Statutul disciplinei	Anul de studiu	Numărul de module	Evaluare finală	Numărul de ore	Număr de credite
Disciplină de cultură generală G-general	Științe socio-umane	Disciplină obligatorie	Anul III	5 module	Examen/ Prezentarea planului de afaceri	120 (96 ore teorie/practică și 24 ore activitate individuală/ consultări)	4

5 Tematica modulelor și repartizarea orientativă a orelor

Nr. d/o	Tematica modulelor	Num. de ore	Numărul de ore individuale/consultări
I	5.1 Antreprenoriatul – o opțiune de carieră profesională	14 ore	1
II	5.2 Elemente de management și gestionarea riscurilor	16 ore	4
III	5.3 Finanțarea și evidența activității antreprenoriale	18 ore	6
IV	5.4 Marketingul afacerii	18 ore	6
V	5.5 Planificarea unei afaceri	30 ore	7
	5.6 Total	96 ore	24

6 Competența dezvoltată, finalități, conținuturi, activități de învățare și evaluare

Finalități modulare	Conținuturi tematice recomandate	Activități de învățare și evaluare	Lucrările practice pentru activitatea individuală
<p>Modulul I : Antreprenoriatul – o opțiune de carieră profesională</p> <p>Numărul de ore: în auditoriu - 14 ore, inclusiv 2 ore evaluare; activitate individuală - 5 ore</p> <p>În cadrul acestui modul accentul va fi pus pe formarea competenței de a valorifica oportunitățile în dezvoltarea personală și profesională</p>			
<p>Identifică oportunitățile existente pentru dezvoltarea personală și profesională</p> <p>Determină caracteristicile, riscurile și beneficiile antreprenoriatului ca oportunitate în carieră</p> <p>Stabilește o modalitate de lansare a unei afaceri în raport cu opțiunile personale</p> <p>Utilizează prevederile legislative referitoare la activitatea antreprenorială în rezolvarea situațiilor problemă</p>	<p><u>Este oare antreprenoriatul o opțiune reală de carieră?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Oportunități în carieră – Ce pot? Ce vreau? Ce trebuie să fac? A fi sau a nu fi antreprenor: despre antreprenorat și antreprenori și cum este un antreprenor de succes Imaginea profesională a unui antreprenor Rolul antreprenoriatului și al antreprenorilor în societate Etica profesională 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Definierea conceptului în baza unui organizator grafic ✓ Exerciții de analiză în bază de „Grafic T”, „Cadranul Piață-Produs”, “Sistemul de impozitare a micilor afaceri” ✓ Identificarea principiilor de conduită în baza unui Studiu de caz ✓ Cercetarea presei ✓ Elaborarea comunicărilor despre bunele practici a activității de antreprenorat ✓ „Brainstorming” ✓ „Asocieri libere” ✓ „Cine, Ce, Unde, Când, De 	<ul style="list-style-type: none"> – Proiect de grup: Alcătuirea portretului unui antreprenor de succes – Testarea propriilor capacități antreprenoriale – Determinarea documentelor necesare pentru fiecare etapă a procesului de înregistrare a unei afaceri
	<p><u>Cadrul legal pentru activitatea antreprenorială în Republica Moldova</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Actele normative de bază: Codul Civil, Codul Muncii, Codul Fiscal, Legea cu privire la antreprenorat și întreprinderi, Legea cu privire la IMM etc. Înregistrarea de stat a unei activități antreprenoriale: pachetul de acte necesare pentru înregistrarea unei afaceri 		

<p>Analizează oportunități de susținere a propriei afaceri (IMM) din partea statului și a programelor de susținere a afacerilor</p> <p>Argumentează propria idee de afaceri</p>	<p><u>Antreprenoriatul în Republica Moldova și rolul acestuia în economia țării</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Întreprinderile mici și mijlocii (IMM) și rolul acestora în economia Republicii Moldova • Programe pentru susținerea IMM • Asociațiile de business - oportunități de colaborare și dezvoltare a activităților antreprenoriale 	<p><i>ce, Cum?”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Prezentări de proiecte individuale “Idei de afaceri pentru dezvoltarea unei societăți durabile”</i> ✓ <i>Analize în baza grilelor de evaluare</i> ✓ <i>Discuții argumentate în baza tehnicii “Pânza discuției”, „Colțuri”, „Argumente în 4 pași”</i> 	
	<p><u>Opțiuni de lansare a unei afaceri</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Modalități de inițiere a unei afaceri: prin lansare de la „zero”, prin cumpărarea unei afaceri existente, prin contractul de franchising (franciză) • Formele organizatorico-juridice ale unor activități antreprenoriale și particularitățile lor 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ <i>Vizite la întreprinderile din comunitate</i> ✓ <i>Interviu cu persoana-resursă</i> 	<p>– <i>Determinarea formei organizatorico-juridice pentru o idee de afaceri și argumentarea modalității de lansare a acesteia</i></p>
	<p><u>Primii pași spre o afacere reușită</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Motive importante pentru lansarea unei afaceri • Lansarea unei afaceri proprii și criterii de evaluare a viabilității acesteia • Creativitatea în identificarea oportunităților de afaceri • Bariere și riscuri la inițierea unei afaceri și modalități de depășire a acestora 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Analiza actelor legislative în baza unui ghid de studiu</i> ✓ <i>Simularea înregistrării afacerii</i> ✓ <i>Analiza unui contract de muncă; simularea negocierii unui contract</i> ✓ <i>Lectură intensivă</i> ✓ <i>Mini-prelegere pe suport</i> 	<p>– <i>Evaluarea propriei idei de afaceri în baza analizei SWOT</i></p> <p>– <i>Identificarea barierelor și riscurilor în inițierea unei afaceri și determinarea modalităților de depășire a acestora</i></p>

	<p><u>Impozitele plătite de către antreprenori</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Impozite și taxe-noțiuni generale și caracteristici • Bazele impozitării unei activități antreprenoriale • Impozitul pe venit, contribuțiile de asigurare socială obligatorie, prima de asigurare medicală 	<p><i>electronic vizual</i></p> <p>✓ <i>Joc de rol</i></p>	<p>– <i>Identificarea impozitelor și taxelor plătite de către un antreprenor, inclusiv a contribuțiilor de asigurare socială obligatorii</i></p>
--	--	--	--

Modulul II: Elemente de management și gestionarea riscurilor

Numărul de ore: în auditoriu –16 ore, inclusiv 2 ore evaluare; activitate individuală - 6 ore

În cadrul acestui modul accentul va fi pus pe formarea competenței de a organiza o activitate cu caracter antreprenorial

<p>Identifică personalul necesar la etapa de inițiere a afacerii</p> <p>Aplică metode de recrutare, selectare și motivare a personalului</p> <p>Determină indicatorii de evaluare a muncii angajaților</p> <p>Analizează riscurile unei afaceri și modalitățile de minimalizare a lor</p> <p>Argumentează importanța managementului în gestionarea</p>	<p><u>Aspecte generale privind gestionarea unei afaceri</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Conceptul de management • Procesul de gestionare și planificarea unei activități antreprenoriale 	<p>✓ <i>Studiu de caz "Management de succes"</i></p> <p>✓ <i>Joc de rol „Ce, cum, cine?"</i></p> <p>✓ <i>Mini-prelegeri</i></p> <p>✓ <i>Aplicarea tehnicilor de consolidare a echipei</i></p>	
	<p><u>Organizarea și coordonarea unei activități antreprenoriale</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizarea timpului • Organizarea personalului și a condițiilor de muncă • Contractul individual de muncă • Comunicarea –un instrument eficient de gestionare a activității antreprenoriale 	<p>✓ <i>Joc de rol "Patron-angajat"</i></p> <p>✓ <i>Târgul tehnicilor de motivare a angajaților</i></p> <p>✓ <i>Simulări a diferitor situații de comunicare</i></p> <p>✓ <i>Completarea Graficului T "Cauze și consecințe", avantaje – dezavantaje,</i></p>	<p>– <i>Identificarea numărului de personal necesar la etapa de inițiere a afacerii și formularea a 3-5 criterii de selectare a acestuia</i></p>

unei afaceri	<p><u>Motivarea angajaților</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Metode de motivare a personalului • Rolul salariului în sistemul motivațional • Forme de salarizare • Fondul de salarii 	<p><i>cauză-efect</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Proiecte de grup</i> ✓ <i>Studierea bunelor practici</i> ✓ <i>Brainstorming "Idei eficiente de motivare"</i> ✓ <i>Arborele deciziilor</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Determinarea modalității de salarizare a personalului angajat în baza unui studiu de caz</i>
	<p><u>Controlul afacerii</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea calității • Evaluarea profesională a angajaților 		<ul style="list-style-type: none"> – <i>Identificarea indicatorilor de eficiență a muncii în baza unui studiu de caz privind:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Productivitatea muncii</i> ○ <i>Calitatea procesului de producție</i> ○ <i>Eficiența utilizării resurselor</i> – <i>Stabilirea normelor de lucru la diferite lucrări</i>
	<p><u>Riscurile în activitatea de antreprenariat și gestionarea acestora</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipuri de risc în activitatea de antreprenariat • Modalități de diminuare și gestionare a riscurilor 		<ul style="list-style-type: none"> – <i>Identificarea riscurilor specifice propriei idei de afaceri și a procedurii de minimalizare a acestora</i>

Modulul III : Finanțarea și evidența activității antreprenoriale

Numărul de ore: în auditoriu – 18 ore, inclusiv 2 ore evaluare ; activitate individuală - 6 ore

În cadrul acestui modul accentul va fi pus pe formarea competenței de a gestiona resursele financiare în diverse contexte

<p>Operează cu noțiuni de evidență financiară a activității de antreprenoriat în diverse contexte</p>	<p><u>Capitalul necesar pentru afacerea mea</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mărimea mijloacelor bănești necesare inițierii afacerii • Estimarea necesarului de capital financiar la inițierea propriei afaceri 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Mini-prelegeri</i> ✓ <i>Argumente în contradictoriu</i> ✓ <i>Exerciții de identificare a problemelor în baza surselor scrise</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Determinarea capitalului necesar pentru inițierea propriei afaceri</i>
<p>Estimează necesarul de capital în demararea unei afaceri</p> <p>Identifică sursele de finanțare a unei afaceri</p> <p>Estimează eficiența financiară a unei afaceri</p>	<p><u>Sursele de finanțare a afacerii</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Fondurile proprii și cele împrumutate • Avantajele și dezavantajele utilizării fondurilor împrumutate • Creditul bancar - modalitățile de obținere și costurile acestuia • Leasingul ca formă de finanțare 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Exercițiul de finanțare a propriei afaceri</i> ✓ <i>Analiza datelor economice</i> ✓ <i>Vizite la banca din comunitate</i> ✓ <i>Studii de caz</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Solicitarea de la 3 bănci comerciale sau instituții de microfinanțare a informațiilor despre creditarea micului business din RM și prezentarea ofertei optime</i>
<p>Interpretează datele înregistrate într-un bilanț contabil</p> <p>Realizează evidența financiară a afacerii</p>	<p><u>Eficiența economico-financiară a afacerii (optional)*</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eficiența financiară a afacerii • Perioada de recuperare a investițiilor inițiale • Rentabilitatea afacerii • Pragul de rentabilitate 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Probleme de calcul</i> ✓ <i>Interpretarea schemelor</i> ✓ <i>Analiza bilanțurilor contabile</i> ✓ <i>Completarea rapoartelor financiare</i> ✓ <i>Activități de grup și individuale</i> ✓ <i>Turul Galeriei</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Identificarea și prezentarea a cel puțin 3 criterii de măsurare a eficienței economico-financiare a afacerii</i> – <i>Optional:</i> <i>Calcularea pragului de rentabilitate a unei afaceri în baza unui studiu de caz</i>

	<p><u>Notiuni fundamentale de evidență contabilă*</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Importanța evidenței financiare a activității antreprenoriale • Sistemele de evidență contabilă pentru micul business 	<p>✓ Șase pălării gânditoare</p> <p>✓ Simulările computerizate și jocurile de afaceri</p>	
<p><u>Structura și elementele de bază ale unui bilanț contabil*</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Structura bilanțului contabil. Corelația dintre active și pasive • Activele - mijloace necesare în desfășurarea afacerii • Pasivele - surse de finanțare a activelor • Reguli de bază în întocmirea bilanțului contabil 	<p>– Completarea în baza unui studiu de caz a bilanțului contabil simplificat pentru inițierea afacerii</p>		
<p><u>Conturi contabile*</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Contul contabil. Reguli de funcționare a conturilor contabile • Corespondența conturilor • Înregistrările cronologice în cont • Forma grafică a contului 	<p>– Înregistrarea cronologică a activităților economice curespectarea formei grafice a contului, în baza unui studiu de caz</p>		
<p><u>Venituri și cheltuieli*</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Veniturile și evidența acestora • Cheltuielile și înregistrarea lor • Fluxul de numerar • Raportul privind rezultatele financiare ale unei activități antreprenoriale 	<p>– Rezolvarea unui studiu de caz pentru determinarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Veniturilor și cheltuielilor ○ Fluxului de numerar ○ Rezultatului financiar al afacerii 		
<p>* Subiectele marcate cu * au drept scop însușirea noțiunilor de bază privind gestionarea finanțelor!</p>			

Modulul IV : Marketingul afacerii

Numărul de ore: în auditoriu – 18 ore inclusiv 2 ore evaluare; activitate individuală - 6 ore

În cadrul acestui modul accentul va fi pus pe formarea competenței de a promova și realiza bunuri/servicii produse

Utilizează conceptul de marketing în promovarea afacerii	<p><u>Noțiuni generale de marketing</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Funcțiile și principiile marketingului • Mixul de marketing: produs, preț, promovare, plasament. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Prezentări la pin-board, flip-chart, tablă</i> ✓ <i>Brainwriting</i> ✓ <i>Harta de idei</i> 	
Realizează o cercetare de marketing pentru un produs/serviciu	<p><u>Cercetarea de piață</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Metodele de cercetare utilizate în marketing • Etapele de realizare a cercetării de marketing 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Predarea prin întrebări</i> ✓ <i>Mini-prelegere</i> ✓ <i>Prezentarea ilustrată</i> 	– <i>Realizarea unei cercetări de piață pentru un produs sau serviciu</i>
Analizează concurenții	<p><u>Piața și clienții</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Piața și elementele ei: cererea, oferta și prețul unui produs/serviciu • Clienții și nevoile lor • Comportamentul consumatorilor 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Diagrama Venn</i> ✓ <i>Bulgărele fierbinte</i> ✓ <i>Studii de caz</i> ✓ <i>Elaborarea de portofolii</i> ✓ <i>Simularea unui studiu de piață</i> 	– <i>Elaborarea și aplicarea unui chestionar de studiere a necesităților consumatorului referitor la produsul/serviciul propus</i>
Evaluează produsul/serviciul propus în conformitate cu cerințele existente pe piață	<p><u>Concurența și segmentarea pieții</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența • Segmentarea pieții • Criteriile de segmentare a pieții 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Elaborarea de chestionare pentru cercetarea pieței</i> ✓ <i>Exerciții de calculare a pieții și cotei de piață</i> ✓ <i>Exerciții de segmentare a pieții în baza unui produs/serviciu</i> 	– <i>Segmentarea pieții pentru produsul/serviciul propus</i>
Stabilește prețul unui produs/serviciu	<p><u>Produsul: bunuri și servicii</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiunea de produs/serviciu. Criteriile de elaborare a unui produs sau serviciu nou • Calitatea produsului/serviciului 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Exerciții de stabilire a prețului unui bun/serviciu.</i> ✓ <i>Exerciții privind politica</i> 	
Elaborează strategia de promovare a unui produs/serviciu concret			

	<ul style="list-style-type: none"> • Ciclul de viață a unui produs/serviciu 	<i>de stabilire a prețului</i>	
	<p><u>Formarea prețului</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiunea de preț • Principiul de stabilire a prețului • Analiza și stabilirea prețului 	✓ <i>Determinarea strategiilor pentru promovarea unui produs</i>	– <i>Stabilirea prețurilor de realizare a produsului/a serviciului propus</i>
	<p><u>Promovarea, plasarea și distribuția</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Metode și instrumente de promovare • Elaborarea strategiei de promovare • Importanța plasării și criteriile de selectare a acestora • Canale de distribuție 		– <i>Elaborarea strategiei de promovare a unui produs/serviciu</i>
<p><i>Modulul V : Planificarea unei afaceri</i></p> <p>Numărul de ore: în auditoriu – 30 ore, inclusiv 8 ore evaluare; activitate individuală - 7 ore</p> <p><i>În cadrul acestui modul accentul va fi pus pe formarea competenței de a elabora și prezenta un plan de afaceri</i></p>			
Determină importanța planificării activității de antreprenariat	<p><u>Scopul planificării</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Importanța planificării unei afaceri • Elementele de bază și funcțiile unui plan de afaceri • Beneficiarii planului de afaceri • Informația necesară pentru planificarea unei afaceri 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Mini-prelegere</i> ✓ <i>Studii de caz</i> ✓ <i>Proiecte de grup</i> ✓ <i>Prezentări de modele</i> ✓ <i>Discuții în panel</i> 	
Identifică structura propriului plan de afaceri		<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Întâlniri cu persoane resursă</i> ✓ <i>Analiza situațiilor</i> ✓ <i>Exerciții practice</i> 	– <i>Elaborarea structurii propriului plan de afaceri</i>
Elaborează propriul plan de	<p><u>Structura planului de afaceri</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Foaia de titlu, rezumatul și destinatarul planului de afaceri • Scopul și obiectivele afacerii 		– <i>Realizarea foii de titlu, a cuprinsului și</i>

afaceri	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza SWOT • Produsul sau serviciul - aspecte descriptive 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Exerciții de simulare</i> ✓ <i>Laboratoare de scriere</i> 	<i>descrierii propriei idei de afaceri</i>
Prezintă public planul de afaceri elaborat	<p><u>Planul de marketing</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Piața și consumatorii • Concurenții • Distribuția și plasamentul afacerii • Prețul • Promovarea produsului/ serviciului 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Argumente în algoritmul PRES</i> ✓ <i>Predare complementară</i> ✓ <i>Lectură intensivă</i> ✓ <i>Analiză de modele</i> ✓ <i>Proiecte de grup</i> ✓ <i>Completarea graficului SWOT</i> 	– <i>Elaborarea planului de marketing al propriei afaceri</i>
	<p><u>Planul operațional</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Descrierea procesului tehnologic (schema operațională) • Schema fizică • Necesarul de spațiu, echipament, consumabile și costurile acestora • Selectarea furnizorilor 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Elaborarea părților componente ale unui plan de afaceri</i> ✓ <i>Elaborarea de prezentări a Planurilor de afaceri în format PPS</i> ✓ <i>Dezbateri</i> 	– <i>Elaborarea planului operațional al propriei afaceri</i>
	<p><u>Necesarul de resurse umane</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Structura organizatorică • Necesarul de personal • Remunerarea personalului/salariaților 		– <i>Elaborarea planului de management și resurse umane al propriei afaceri</i>
	<p><u>Planul de finanțare</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sursele financiare necesare pentru lansarea afacerii proprii • Fluxul de numerar • Bugetul de venituri și cheltuieli pentru primul an de activitate 		– <i>Elaborarea planului financiar al propriei afaceri</i>

	<ul style="list-style-type: none"> • Bilanțul contabil pentru inițierea unei afaceri 		
	<p><u>Elaborarea prezentării planului de afaceri</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sugestii - definitive și prezentare a planului de afaceri • Prezentare în 6 pași: Scopul, Obiectivele, Descrierea produsului/serviciului, Analiza SWOT, Resursele necesare: umane, materiale, financiare; Rezultatul așteptat • Criterii și indicatori de evaluare a prezentărilor 		<ul style="list-style-type: none"> – <i>Redactarea finală a propriului plan de afaceri</i> – <i>Elaborarea prezentării propriului plan de afaceri</i>
	<p><u>Prezentarea planului de afaceri care va conține elemente din toate modulele studiate</u></p>		

7 Orientări metodologice specifice disciplinei

Procesul de predare-învățare a disciplinei Bazele antreprenoriatului se produce în baza unei abordări strategice. Predarea cursului implică gândire strategică și creativă, care face posibilă stăpânirea cu succes a situațiilor de învățare.

Prin definire, conceptul de strategie didactică este privit ca mod integrativ de abordare și acțiune a tuturor resurselor procedurale (forme, metode, mijloace tehnice) și a principiilor didactice de utilizare a acestora în procesul de vehiculare a conținuturilor în vederea dezvoltării/formării competențelor generale și specifice disciplinei.

Disciplina Bazele antreprenoriatului are un pronunțat caracter aplicativ și presupune accentuarea dimensiunii acționale în formarea personalității elevului. Curriculum-ul la această disciplină este centrat pe elev și adoptă o abordare practică de „învățare prin acțiune”, introduce o serie de metode și tehnici de învățare care stimulează implicarea activă a elevului în procesul educațional și asumarea responsabilității pentru propria formare. Metodologia aplicată schimbă accentul în procesul de instruire de la profesor spre elev. Profesorul devine organizator, facilitator și coordonator al experienței de învățare relevante pentru elevi, realizând, în acest mod, legătura directă între ce se învață și de ce se învață. În aceste condiții, subiectul autentic al instruirii va fi elevul și, în consecință, strategia didactică va fi proiectată în acest sens.

În proiectarea didactică de lungă și scurtă durată profesorul se va ghida de prezentul Curriculum, atât la compartimentul competențe, cât și conținuturi recomandate. Structurarea pe unități de învățare, a competențelor specifice și finalităților modulare, asociate acestora se va realiza la discreția cadrului didactic, care are obligația de a forma la elevi toate competențele specifice prevăzute de Curriculum până la finele perioadei de învățare. În corespundere cu cerințele didactice profesorii vor planifica ore de sinteză și evaluare, precum și activități practice în funcție de condițiile existente în instituția respectivă de învățământ și materialele disponibile.

Noul model de proiectare este centrat pe *unitatea de învățare* – structură didactică deschisă și flexibilă, unitară din punct de vedere tematic, care se desfășoară într-o perioadă anumită de timp, are drept scop formarea competențelor specifice, finalităților modulare și se finalizează prin evaluare.

Unitatea de învățare este stabilită de către profesor și poate include un număr rezonabil de conținuturi din cadrul unui singur modul (*4-6 activități didactice*). În baza unui modul, poate fi formată una sau mai multe unități de învățare. Din punct de vedere grafic, proiectul de lungă durată în baza unităților de învățare arată astfel:

Competențe specifice	Finalități modulare	Unitatea de învățare și conținuturile tematice	Num. de ore alocate	Săptămîna /Data	Activități de învățare	Observații
----------------------	---------------------	--	---------------------	-----------------	------------------------	------------

Profesorul precizează competențele specifice din curriculum	Profesorul precizează finalitățile modulare din curriculum ce duc la realizarea competenței specifice vizate	Profesorul indică titluri de teme majore care constituie unități de învățare și selectează din curriculum temele relevante unității de învățare	Profesorul stabilește nr. de ore pentru fiecare conținut	Profesorul indică perioada când se vor desfășura orele	Profesorul indică activitățile de învățare (din curriculum sau altele) care sunt adecvate pentru formarea finalităților modulare și a conținuturilor vizate.	
---	--	---	--	--	--	--

Cadrul didactic va fi preocupat de stabilirea coerenței pe orizontală între „Competențe specifice” – „Finalități modulare”–„Conținuturi”–„Activități de învățare”. De asemenea, profesorul va utiliza ca evenimente educaționale etapele cadrului, „**Evocare**”–„**Realizarea sensului**” – „**Reflecție**”–„**Extindere**”. Competențele specifice pe care elevul le va dobândi odată cu finalizarea învățării disciplinei „Bazele Antreprenoriatului”, se vor forma prin parcurgerea unor pași intermediari, reprezentați de anumite obiective derivate, numite obiective operaționale. Acestea vor arata cu precizie și claritate ce va ști și ce va putea să facă elevul la sfârșitul fiecărei lecții, vizând un comportament observabil și direct testabil.

Centrarea pe elev ca subiect al activității instructiv-educative în cadrul disciplinei Bazele antreprenoriatului și orientarea acesteia spre formarea competențelor specifice presupun respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care:

- *utilizarea metodelor interactive;*
- *realizarea diverselor activități pentru exersarea competențelor antreprenoriale, utilizarea calculatorului în exerciții de simulare a derulării, monitorizării și evaluării afacerii, care pot apropia procesul de predare-învățare de realitatea economică;*
- *operarea cu diferite alternative explicative în interpretarea unor fapte, fenomene, procese economice, care va contribui în continuare la dezvoltarea unui comportament competitiv și rațional în utilizarea resurselor disponibile.*

În cadrul activităților organizate la ore, elevii și profesorii utilizează practic diverse strategii de învățare, menite să formeze competențele specifice, ce ar permite valorificarea eficientă a propriului potențial și, în perspectivă, inițierea și gestionarea eficientă a propriei afaceri (de exemplu, *frizerie, patiserie, servicii auto, prestarea de servicii ca electrician ș.a.*).

În acest caz, procesul didactic se focalizează pe formarea competențelor specifice disciplinei. Pentru aceasta, activitatea didactică trebuie să pornească de la *valorificarea oportunităților; transpunerea unei idei în practică; curajul de a se confrunța cu problemele și capacitatea de a le soluționa; acceptarea implicațiilor propriilor alegeri; perceperea activităților independente drept o alegere profesională valoroasă; gestionarea responsabilă a resurselor și a banilor; înțelegerea modului în care organizațiile funcționează în societate.*

Ulterior, demersul didactic se va axa pe abilitățile specifice care vor ajuta elevii să-și înființeze propria afacere în timpul sau după încheierea studiilor.

Această strategie va contribui la crearea cadrului educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă, motivația intrinsecă și angajarea conștientă a elevului în procesul de activitate economică. Indiferent de domeniul formării profesionale, modalitatea cea mai eficace pentru atingerea finalităților curriculare este de a determina elevii să participe la proiecte și activități practice, în care se pune accentul pe învățarea prin practică și se câștigă experiență reală în antreprenariat.

Educația centrată pe experiență este esențială pentru promovarea spiritului antreprenorial și formarea competenței antreprenoriale. Rezultate deosebit de bune pot fi obținute, dacă se lucrează în grupuri mici, se aplică tehnici interactive, cum ar fi: *Mozaic*, *STAD – metoda învățării în grupuri mici*, *TGT – metoda turnirului între echipe*, *Simulările computerizate și jocurile de afaceri*, *Harta cognitivă sau harta conceptuală*, *Matricele*, *Lanțurile cognitive*, *Fishbone maps (scheletul de pește)*, *Diagrama cauza-efect*, *Pânza de păianjen*, *Brainstorming*, *metoda Pălăriilor gânditoare*, *Masa rotundă*, *Interviul de grup*, *Studiul de caz*, *Incidentul critic*, *Phillips 6/6*, *Tehnica 6/3/5*, *Controversa creativă*, *Fishbowl (tehnica acvariului)*, *Patru colțuri*, *Metoda Frisco*, *Sinectica*, *Metoda Delphi*, *Portofoliul individual și de grup*, *Firme de exercițiu create de elevi*, *Vizitarea întreprinderilor și stagiile de practică și altele*, care vor contribui la formarea competențelor specifice disciplinei Bazele antreprenoriatului.

Exercițiile practice care includ constituirea și administrarea *firmelor de exercițiu* și ale *întreprinderilor create de elevi* (atât virtuale cât și reale) sunt suficient de răspândite în școlile profesionale din spațiul est-european. În unele cazuri, activitățile sunt integrate în cursul școlar obligatoriu la Bazele antreprenoriatului. În alte cazuri, acestea fac parte din activitățile opționale sau extrașcolare. Astfel, elevii dobândesc cunoștințe și abilități care îi ajută să devină oameni de succes în viitor și să conștientizeze asumarea riscurilor și responsabilităților pentru activitățile realizate în domeniul antreprenorial.

Resursele didactice de bază în predarea disciplinei constau din manuale și suporturi de curs la diferite module, însoțite de prezentări PPT. Pentru dezbateri și simulări de laborator sunt disponibile Studii de caz și diverse situații-probleme. Curriculum-ul la Bazele antreprenoriatului oferă profesorilor diferite posibilități de abordare didactică a disciplinei. Oricare ar fi opțiunea didactică a profesorului, aceasta se va dovedi utilă, incitantă, dacă va reuși să antreneze elevii în activități de învățare atrăgătoare, care să răspundă intereselor și experienței de viață ale grupului țintă.

O importanță deosebită o are legătura permanentă a disciplinei cu realitatea și mediul înconjurător, experiența de viață a elevilor, a părinților acestora și oamenilor de afaceri, ceea ce accentuează caracterul aplicativ - practic al disciplinei. Este însă important să menționăm și faptul că competența de bază a disciplinei, competența antreprenorială este una din cele 10 competențe transversale, stipulate în curriculumul național și, implicit, dezvoltată și de alte discipline predate în învățământul profesional (vocațional tehnic). Plus la aceasta atitudinile antreprenoriale sunt o prioritate pentru sistemul de formare profesională inițială.

În unele situații, profesorii vor trebui să facă față provocărilor care vin din “lumea reală” a așa-ziselor “afaceri de succes”, obținute prin încălcarea normelor juridice și etice pentru a minimaliza riscul mesajelor duble.

Spiritul antreprenorial ce se dorește cultivat prin prezentul curriculum, trebuie să formeze și să dezvolte la elevi, potențiali antreprenori, spiritul de fair-play, raporturi corecte cu legea, cu instituțiile de stat sau non-guvernamentale, cu competitorii sau cu partenerii de afaceri. Profesorul convins el însuși că afacerile pot fi “curate” și “de succes” în același timp, că afacerile au ca scop avantajul personal, dar și al comunității, avantajul reciproc, va fi cel care își va convinge, în cele din urmă, elevii că afacerile, profitul, etica și legea nu se contrazic, ci, dimpotrivă, trebuie gândite și practicate numai împreună.

Privit într-un context mai larg, spiritul antreprenorial presupune abordarea unui comportament civic pro-activ, intolerant față de ne-respectarea legii de către orice membru al societății, orientat spre dezvoltarea socio-economică a țării și a comunității, spre crearea unui mediu mai bun de afaceri cu respectarea principiului solidarității sociale.

8 Sugestii pentru evaluare

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. Orice proces educațional se finalizează prin *evaluare*, ca o cunoaștere și recunoaștere a rezultatelor procesului de achiziționare și formare. Evaluarea reprezintă un feed-back permanent între agenții procesului educativ, menit să confirme formarea la elevi a competențelor urmărite.

Evaluarea competențelor pornește de la definirea clară a acestora. Prin urmare, pentru evaluarea competențelor trebuie identificate comportamentele care implică un sistem integrat de cunoștințe, abilități și atitudini.

Pentru o evaluare eficientă a finalităților în cadrul cursului este necesar să se pună accent pe aprecierea procesului de învățare, a competențelor achiziționate, a progresului realizat, a produselor activității elevilor.

Obiectivele evaluării vor pune accent pe progresul personal, atitudinile față de comunitatea de afaceri și față de propria persoană, interesele privind evoluția personală în diferite activități profesionale și dorința de a obține succes în propria activitate antreprenorială.

Fiecare cadru didactic va proiecta obligatoriu la finalul fiecărui modul o activitate de recapitulare și evaluare, unde, alături de formele și instrumentele clasice de evaluare - *bateriile de item și teste*, bune de evaluat cunoștințele și abilitățile, trebuie să vină *seturi de situații-probleme, situații de integrare care creează contextul necesar pentru evaluarea competențelor*.

Din această perspectivă fiecare cadru didactic se va strădui să-și creeze/acumuleze probleme autentice, situații de integrare simulate sau autentice adecvate competențelor evaluate și nivelului de studii. Fiecare competență specifică, stipulată de curriculum, are proiectate finalități la nivel de modul ceea ce facilitează procesul de formulare a diferitor tipuri de probleme, studii de caz, sarcini complexe, ce ar facilita evaluarea acestora.

În acest scop, se recomandă utilizarea unor forme și instrumente complementare de evaluare, cum ar fi *proiectul, portofoliul, studiile de caz, prezentări cu elaborarea de suporturi PPS, autoevaluarea ș.a.*

Evaluarea competențelor are la bază situații de integrare, studii de caz, utilizând tehnici interactive complexe de tipul proiectelor și portofoliilor, care au un rol deosebit în dezvoltarea capacității de integrare și în formarea/evaluarea competențelor specifice, inclusiv a competenței antreprenoriale. Situațiile de integrare vor fi urmate de sarcini concise și clare, limita de timp și, uneori de volum, alte condiții de realizare.

Studiul de caz, de regulă, nu este o operație individuală și nici nu se poate opri doar la propunerea unor soluții. Analiza soluțiilor și ierarhizarea lor, în analiza SWOT sau în altă tehnică, este partea cea mai importantă a studiului de caz. Firește, sarcina dată urmează a fi ajustată la nivelul de cunoștințe și de pregătire al elevului, implicând și o descriere minuțioasă a modului de evaluare.

Evaluarea unor produse specifice, a proiectelor și a portofoliilor permite o apreciere transversală a competențelor și are o durată mai mare de realizare. Prin urmare, evaluarea portofoliului trebuie stabilită preventiv, astfel încât elevul să știe cât timp are la dispoziție pentru a-l completa. Important e ca acesta să aibă o structură clară, să aibă materialele elaborate bine ordonate, analizate și prezentate adecvat..

În evaluarea formativă, dincolo de testele de evaluare este important să li se ofere elevilor posibilitatea de a se exprima liber asupra a ceea ce au înțeles/sau nu, asupra nedumeririlor, asupra a ceea ce cred ei că le-ar fi util pentru clarificarea problemelor puse în discuție, asupra aspectelor care li s-au părut interesante/mai puțin interesante, necesare sau nu.

În cadrul probei de evaluare a modului ponderea cea mai mare va fi acordată evaluării competențelor specifice pe care se pune accent.

Evaluarea finală la disciplina „Bazele Antreprenoriatului” se dorește a fi una autentică și axată pe succes. Competențele evaluate în cadrul primelor patru module îl pregătesc pe elev pentru activitatea finală care pune accent pe formarea competenței de a elabora și prezenta Planul unei afaceri, deoarece ea include componente ce reflectă direct competențele specifice evaluate deja. Astfel are loc un proces integrator ce facilitează dezvoltarea competenței de bază a disciplinei – competența de antreprenoriat. Planul de afaceri va fi evaluat în baza unor criterii și indicatori stabiliți apriori de către profesori și elevi. Toate criteriile de evaluare trebuie să fie anunțate elevilor la etapa de demarare a cursului.

Atât profesorii care sunt implicați în predarea disciplinei Bazele antreprenoriatului, cât și elevii, trebuie să conștientizeze faptul că competența antreprenorială este finalitatea de bază pentru disciplina dată. Din aceste considerente în evaluarea finală criteriile vor pune accent anume pe competența de bază a disciplinei.

Referințe bibliografice pentru susținerea demersului didactic

Acte legislative

√ Legea nr. 845-XII din 03.01.1992 „Cu privire la antreprenoriat și întreprinderi”.

√ Legea nr. 206-XVI din 7.06.2006 „Privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii”.

- √ Legea nr. 220-XVI 19.10.2007 „Cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali”.
- √ Legea R.M. nr. 1265-XV/2000 „Cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor”.
- √ Legea nr. 451-XV din 30.07.2001” Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător”
- √ Legea nr. 160 din 22.07.2011 „Cu privire la actele permissive”.
- √ Legea R.M. nr. 206-XVI /2006 “Privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii”.
- √ Legea nr. 93-XIV din 15.06.1998 „Cu privire la patenta de întreprinzător”.
- √ Legea nr. 208- XVI din 07.07.2006 „ Cu privire la modificările efectuate la legea patentei de întreprinzător”.
- √ Legea nr. 1353-XIV din 03.11.2000 „Privind gospodăriile țărănești (de fermier)”.
- √ Legea nr. 135-XVI din 14.06.2007 „Privind societățile cu răspundere limitată”.
- √ Legea R.M. nr. 1103-XIV din 30.06.2000 „Cu privire la protecția concurenței ”
- √ Legea nr. 270 din 23.12.2011 „Cu privire la bugetul asigurărilor sociale de stat pe anul 2012”
- √ Legea nr. 271 din 23.12.2011”Cu privire la fondurile asigurării de asistență medicală pe anul 2012”.
- √ Legea nr. 59-XVI din 28.04.2005 „Cu privire la leasing”
- √ Legea nr. 198-XV din 15.05.2003 „Cu privire la Arenda în agricultură”
- √ Legea R.M. nr. 38-XVI din 29.02.2008 „Cu privire la protecția mărcilor”.
- √ Legea R.M. Nr.1335-XIII din 01.10.97 “Cu privire la franchising”
- √ Legea nr. 547 din 21.07.1995 a învățământului Republicii Moldova.
- √ Codul Civil al R.M. Legea nr. 1107-XV, din 06.06.2002.Publicat în Monitorul Oficial Nr. 82-86/661 din 22.06.2002 Codul Fiscal din R.M. Legea nr. 1163-XII din 24 aprilie 1997
- √ Codul Muncii al R.M. elaborat în 2003 și publicat în *Monitorul Oficial* Nr. 159-162/648 din 29.07.2003.
- √ H.G. nr. 926 din 12.07.2002 „Privind aprobarea tarifelor la serviciile cu plata, prestate de Camera Înregistrării de Stat
- √ H.G. nr. 474 din 28.04.1998 „Cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control cu memorie Fiscală pentru efectuarea decontărilor în numerar”
- √ H.G. nr. 920 din 30.08.2005 „Cu privire la Nomenclatorul autorizațiilor, permisiunilor și certificatelor, eliberate de către autoritățile administrative centrale și organele subordonate acestora persoanelor fizice și juridice pentru practicarea activității antreprenoriale”
- √ H.G. nr. 517 din 18.09.1996 “Cu privire la aprobarea Regulilor de funcționare a rețelei de comerț ambulant și a Regulilor de comerț în piețele din Republica Moldova” și altele.
- √ H.G. nr. 1224 din 09.11.2004“Regulamentul cu privire la organizarea formării profesionale continue”

Literatură psihopedagogică

- √ Albușescu I., Albușescu, M., *Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane. Elemente de didactică aplicată*, Editura „Polirom”, Iași, 2000.
- √ Cartaleanu T., Cosovan O., Goraș-Postică V. ș.a., *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*, CE Pro Didactica, Chișinău, 2008.
- √ *Competența acțional-strategică?!*, coord. Goraș-Postică Viorica, CE Pro Didactica, Chișinău, 2012.
- √ Cerghit I., *Metode de învățământ*, ediția a III-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997.

- √ Hazlitt H., Lectia de economie, ASE World – Enterprise, Amerocart SRL, Business Tech International Press SRL, București, 1994.
- √ Ionescu M., Radu I., Didactica modernă, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 2000.
- √ Lisievici P., Evaluarea în învățământ. Teorie practică, instrumente. Editura „Aramis”, București, 2002.
- √ Negreț-Dobridor I., Pânișoară O., Știința învățării. De la teorie la practică. Editura „Polirom”, Iași, 2005.
- √ Radu Ion T., Teorie și practică în evaluarea eficienței învățământului, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
- √ Salade D., Educație și personalitate, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1995.
- √ V. de Landsheere, G. de Landsheere, Definirea obiectivelor educației, E.D.P., București, 1979.

Literatură didactică la disciplină

- √ Anghel L., Florescu C., Zaharia R. *Marketing. Probleme, cazuri, teste*. București, 1994
- √ *Antreprenoriat inițierea afacerii*, coord. Bugaian L., Editura „Levința Angela”, Chișinău, 2010.
- √ Butler D., *Planificarea afacerii*. Ghid de start. București: Editura All, 2006.
- √ Bîrcă Alic, *Managementul Resurselor Umane*, ASEM, Chișinău, 2005
- √ Bugaian Larisa, Roșcovan Mihail, Solcan Angela, Todirașcu Ștefan. *Ghid practic pentru antreprenori*, Editura „MultiArt-SV”, Chișinău, 2010
- √ Catîșev Elena, Jumiga Diana, *Ghidul antreprenorului*, CONTACT, 2012.
- √ Cojuhari A. *Cercetări de marketing*, Editura Evrica, Chișinău, 2006.
- √ Cole A. Gerald. *Management. Teorie și practică*, Editura Știința, Chișinău, 2004.
- √ Cotelnic A., *Managementul activității de producție*. Editura „Evrica”, Chișinău, 2003.
- √ Dobrotă, N. – coordonator, *Dicționar de economie*, Editura Economică, București, 1999.
- √ Finch B., *Cum să concepi un plan de afaceri?* Editura „Rentrop&Straton”, 2007.
- √ *Ghidul carierei mele*. Colecția Educația 2000+. Humanitas Educațional. București, 2003.
- √ Kotler Ph., Keller K. L., *Managementul marketingului*. Editura „Teora”, 2008.
- √ Labregere R., *Managerul începător*. Editura „Polirom”, Iași, 2007.
- √ Olaru D., Soare C., *Managementul relațiilor cu publicul și maniere în management*, Editura „Lumina”, 2001.
- √ Popescu D., *Eficiența comunicării în afaceri*, Editura „Luceafărul”, București, 2003.
- √ Popescu D., *Managementul afacerilor*, Editura Economică, București, 2001.
- √ Porojan D., Bisa C. *Planul de afaceri*. Editura „Irecson”, București, 2005.
- √ Prutianu Ștefan, *Cercetări de marketing*. Polirom. Iași, 2002.
- √ Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii, „*Ghid legislativ în domeniul activității antreprenoriale*”, Chișinău, 2007.
- √ Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii, „*Doresc să-mi lansez propria afacere*”, Ghid pentru antreprenori începători și prestatori de servicii în afaceri, Chișinău, 2007.
- √ Săndulescu I. M., *Planul de afaceri*. Ghid practic, ediția a III-a. Editura CH Beck, București, 2006.
- √ Solean A., *Managementul micului business*. Chișinău, 2001.

- √ Stutely Richard, *Planul de afaceri perfect*, Editura ARC, Chișinău, 1999
- √ Șuleanschi S., Veveriță V., *Primii pași în afaceri. Ghid pentru antreprenorii începători*. Chișinău, 2009.
- √ Ușurel Lucia, Balaban Ecaterina, Iabanji Iulia, *Taxe și impozite pentru întreprinderile mici și mijlocii*, proiectul ACED/USAID, Chișinău, 2012.

Surse bibliografice în limba rusă

- √ Веснин В., Основы менеджмента. Москва, 1996.
- √ Гиблин Л., Как обрести уверенность и силу в отношениях с людьми. Попурри, Минск, 2009,
- √ Замедлина Е. А., Предпринимательство. Учебное пособие. Феникс, Ростов на Дону, 2006,
- √ Набатников В.М., Организация предпринимательской деятельности. Феникс, РостовнаДону, 2004.
- √ Сырбу И. М., Кротенко Ю.И., Менеджмент. Editura „Evrîca”, Chișinău, 2006.

Surse electronice

- √ <http://prodidactica.md/files/4.pdf>
- √ <http://ro.scribd.com/doc/7058766/15/PRODUCTIVITATEA-MUNCII>
- √ <http://businessportal.md/ro/files/ghiduri/>
- √ <http://www.scribd.com/doc/55870812/intrebari-raspunsuri-antreprenoriat>
- √ www.odimm.md
- √ www.business.md
- √ www.macip.ase.md
- √ www.mybusiness.md
- √ www.ceda.md